

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ

Балацький О.Ф., д.е.н., проф.
Швіндіна Г.О., к.е.н., доцент, СумДУ

Системний підхід вивчення проблеми управління розвитком регіону обумовлює аналіз її як функціонування декількох складних систем, серед яких: 1) керуюча система, яка визначає сутність суб'єкта управління; 2) керована система – суспільство в цілому і його компоненти як об'єкти управління; 3) система взаємодії – різноманітні інститути, які реалізують зв'язки: прямі і зворотні, вертикальні та горизонтальні, та такі, які підпорядковують і підтримують та таке ін.

Таким чином, стосовно адміністративно-територіального утворення суб'єктно-об'єктна залежність складає сутнісну характеристику системи управління розвитком регіону.

Механізм ринкової економіки заснований на конкуренції. Суб'єкти, які господарюють, змагаються між собою за те, щоб надати споживачеві більшу кількість послуг або товару, приваблюючи їх або кращими характеристиками або нижчими цінами. Той суб'єкт, який вірно визначив ядро своїх конкурентних переваг та використав їх в конкурентній боротьбі, той отримує можливість розвитку та залучення додаткових ресурсів. В реальній економіці регіони конкурують один з одним за державний ресурс, кваліфіковану робочу силу та інвестиційні ресурси. Конкуренція регіонів — це конкуренція моделей розвитку. Конкуруючи, регіони вирішують дві взаємопов'язані, але суперечні завдання: забезпечення економічного зростання і підвищення якості життя населення. Але для підвищення якості життя доводиться збільшувати заробітні плати і витрати на соціальну допомогу населенню, що призводить до зростання вартості робочої сили, а це знижує привабливість регіону для бізнесу.

До цих пір в економічній науці не запропоновано ефективних методів формування конкурентних переваг регіонів, що враховують регіональну специфіку і які закладають основу нарощування потенціалу їх економічного зростання, що значною мірою обумовлює низьку інвестиційну привабливість більшості регіонів України.

Тривалий вплив ряду чинників природного, історичного і управлінського характеру викликав ключову структурну проблему регіональної економіки – зростання диспропорцій соціально-економічного розвитку.

Наявність таких диспропорцій перешкоджає здійсненню єдиної економічної і соціальної політики в державі і формуванню загальнодержавного ринку товарів і послуг, не дозволяє використовувати переваги територіальної організації і спеціалізації роботи, а також потенціал міжрегіональної і прикордонної співпраці.

Тенденції зростання диспропорцій підтверджуються такими проявами.

По-перше, на даний момент в Україні відбувається територіальний перерозподіл економічного потенціалу (за принципом Парето). Інша помітна тенденція – концентрація основної економічної потужності в обласних центрах або обмеженій кількості міст (зокрема, це можна відстежити на підставі аналізу таких показників як розподіл іноземних інвестицій в межах регіону і кількість малих підприємств в обласних центрах і інших містах регіонів). Така ситуація дає можливість говорити про незбалансованість територіальної організації регіональної економіки, що приводить до виникнення депресивних і повністю залежних від обласних центрів територій в межах області.

По-друге, не дивлячись на позитивні зрушення, існують проблеми, пов'язані з відсутністю змін структури промислового комплексу регіонів. Для більшості регіонів характерна спеціалізація в одній – двох сферах.

По-третє, вплив інституційних перетворень залишається непомітним.

У контексті проблеми малого підприємництва в регіонах слід згадати про диспропорції в розвитку інфраструктури його підтримки. Це стосується об'єктів інформаційно-консультативної сфери (бізнес-центрів і бізнес-інкубаторів).

Недостатній об'єм відповідних послуг, а також відсутність координації і впорядкування функцій різних об'єктів інфраструктури з боку органів місцевої влади перешкоджають формуванню сприятливого підприємницького середовища в регіонах.

По-четверте, актуальною залишається диференціація регіонів за показниками експорту і імпорту.

По-п'яте, існує диспропорція у формуванні, відтворенні та розвитку робочої сили.

По-шосте, відповідно до диспропорцій у розвитку економічного потенціалу регіонів та відповідно регіональної асиметрії по обсягам інвестицій існують регіони з відмітними показниками збитку навколишньому середовищу.

Необхідною умовою для подолання вказаних проблем є створення збалансованої стратегії регіонального розвитку, як особливої системи та послідовності дій, мета яких – посилення міжрегіональної інтеграції, зниження диференційованості соціально-економічного розвитку регіонів, забезпечення рівних конкурентних умов господарювання, створення однаково сприятливих умов залучення капіталу.